

ตอนที่ 3

ตลาดการเงินและสถาบันให้กู้ยืมทางการเกษตร

บทที่ 12

ตลาดเงินทุนทางการเงินเกษตร

หัวเรื่อง

ประเภทของตลาดเงินทุน

หน้าที่ของตลาดเงินทุน

เครื่องมือเครดิต

ตลาดเงินทุนทางการเงินเกษตรในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาบทที่ 1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายตลาดเงินทุนและประเภทของตลาดเงินทุนได้
2. อธิบายหน้าที่ของตลาดเงินทุนได้
3. อธิบายเอกสารการเงินชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในตลาดเงินทุนที่มีระบบได้
4. อธิบายลักษณะตลาดเงินทุนการเกษตรในประเทศไทยได้

บทที่ 12

ตลาดเงินทุนทางการเงินเกษตร

ตลาดเงินทุน (Capital Market or Fund Market) ทางการเงินจะเรียกว่า ตลาดสินเชื่อ (Credit Market) ตลาดการเงิน (Financial Market) หรือ ตลาดเงิน (Money Market) ก็ได้ เป็นคำกล่าวอย่างกว้างๆ รวมถึงเงินทุนทางการเงินทุกประเภท ตลาดเงินทุนถือว่าเป็นแหล่ง (Source) หรือ (Supply) ของเงิน ซึ่งทำให้เกิดมีการติดต่อธุรกิจทางการเงินในระบบเศรษฐกิจ เช่น ติดต่อโดยเงินตรา โดยเอกสารการเงิน โดยการฝากธนาคาร การจำนำ จำนอง ซื้อขายหุ้นหรือพันธบัตรต่างๆ เกษตรกรและผู้ให้กู้ยืมทางการเงินทุกคนมีส่วนร่วมในตลาดแห่งนี้ เมื่อเกษตรกรซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรด้วยเงินเชื่อ หรือเมื่อเขากู้ยืมหรือชำระหนี้ เขากำลังร่วมอยู่ในตลาดการเงิน ทำนองเดียวกันผู้ให้กู้ยืมทางการเงินได้รับทุนจากตลาดเงิน และนำทุนนั้นให้เกษตรกรกู้ยืม เขากำลังเกี่ยวข้องโดยตรงกับตลาดการเงิน

ประเภทของตลาดเงินทุน

ตลาดเงินทุนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ตลาดเงินที่มีระบบ (Organized Money Market) คือ ตลาดที่มีการกู้ยืมเงินหรือแลกเปลี่ยนเอกสารการเงินโดยมีสถาบันการเงินร่วมด้วย สถาบันสำคัญในตลาดเงินทุนทางการเงินเกษตร คือ

- ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือเรียกสากลว่า ธนาคารกลาง
- ธนาคารพาณิชย์
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
- องค์การรัฐบาล
- บริษัทประกันภัย

สถาบันเหล่านี้อาจจะซื้อหรือให้กู้เงิน ด้วยการติดต่อกันเองโดยตรงหรือผ่านตัวกลาง
ซึ่งในประเทศ เช่น ส.ร.อ. ญี่ปุ่นหรือประเทศในยุโรป มี brokers หรือ dealers เป็นศูนย์กลาง
ในการติดต่อ สำหรับประเทศไทย ยังไม่มีผู้ทำหน้าที่ศูนย์กลาง ของตลาดเงินโดยตรง เหมือน
กับต่างประเทศที่มีตลาดเงินเจริญแล้ว

ธุรกิจโดยทั่วไปของตลาดเงิน คือ การกู้ยืมระหว่างสถาบันการเงินและการซื้อขาย
หลักทรัพย์ หรือตัวสัญญาใช้เงินต่างๆ ในระยะสั้นที่ใช้เป็นเครื่องมือเครดิต (Credit Instrument)
ในการกู้เงินหรือให้กู้เงินในตลาดซึ่งประกอบด้วย

- ตัวเงินคลัง (treasury bills)
- ตัวคงคลัง (treasury notes)
- ตราสารการพาณิชย์ (commercial paper) เช่น ตัวเงิน
- ตราสารเงินฝาก (certificates of deposits)
- ตราสารที่ได้รับการรับรองจากธนาคาร (banker acceptance)
- ข้อตกลงการซื้อขายหลักทรัพย์ (repurchase agreements)
- การซื้อขายเงินสัดสำรองส่วนเกิน (trading in federal funds)

สำหรับประเทศไทย ธุรกิจที่สำคัญคือ การกู้ยืมระหว่างธนาคาร และการซื้อขาย
ตัวเงินคลังเท่านั้น เอกสารทางการเงินที่สำคัญบางชนิด จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2. ตลาดเงินที่ไม่มีระบบ (Unorganized Money Market) ได้แก่ตลาดที่มีการกู้ยืม
เงินระหว่างบุคคลต่อบุคคล โดยไม่มีสถาบันการเงินเข้าร่วมเกี่ยวข้องด้วย ตลาดเงินประเภทนี้
ไม่มีรูปร่างเป็นทางการ และมีอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์ของฝ่ายซื้อและผู้ให้กู้
เริ่มจากการกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย จนอัตราดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 10 ต่อเดือนหรือร้อยละ 120 ต่อ
ปี ลักษณะที่สำคัญของตลาดเงินที่ไม่มีระบบคือ

2.1 ไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ที่แน่นอน เงื่อนไขและข้อตกลงต่างๆ ขึ้นอยู่กับความ
พอใจของผู้ให้กู้เป็นสำคัญ และมักเป็นการตกลงกันด้วยวาจา จึงไม่มีตัวบทกฎหมายมาบังคับใช้
ได้กับผู้ซื้อ เป็นเหตุให้สินเชื่อกาเกษตรมีการเสี่ยงสูง

2.2 ไม่มีข้อมูลที่แน่นอน ทำให้ยากที่จะเข้าใจถึงขนาดและความสำคัญของตลาด
เงินทุนที่ไม่มีระบบ ซึ่งมีขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในชนบทเป็นอย่างมาก

2.3 ตลาดเงินทุนที่ไม่มีระบบมีขนาดแตกต่างกันไปตามสาขาเศรษฐกิจ เช่น ในประเทศไทย มีตลาดเงินทุนขนาดใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม เงินกู้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรรมมาจากตลาดเงินแห่งนี้ แม้แต่ประเทศ ส.ร.อ. เมื่อ 15 ปีก่อน ประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อการเกษตรก็มาจากแหล่งที่ไม่ใช่สถาบัน^{1/}

ผู้ให้กู้ในตลาดเงินทุนที่ไม่มีระบบ ได้แก่

- ญาติพี่น้อง
- เพื่อนบ้าน
- นายทุนเงินกู้
- คหบดี
- เจ้าของที่ดิน
- พ่อค้าท้องถิ่น และพ่อค้ารับซื้อพืชผล
- อื่น ๆ เช่น ผู้ให้กู้ที่อยู่ในเมืองหรือท้องถิ่นอื่น

การกู้ยืมจะเป็นทั้งในรูปเงินสด หรือการซื้อเช่าวस्तุดอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือน

หน้าที่ของตลาดเงินทุน

หน้าที่ของตลาดเงินทุนในที่นี้ เน้นหนักสำหรับตลาดเงินทุนที่มีระบบ หรือตลาดเงินที่ใช้เอกสารการเงินเป็นเครื่องมือ แม้ว่าเงินทุนทางการเกษตรเพียงส่วนน้อย จะผ่านตลาดเงินที่มีระบบ แต่ตลาดชนิดนี้สันนิษฐานว่าจะทวีความสำคัญยิ่งขึ้น สำหรับเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งกำลังพัฒนา และรัฐบาลก็พยายามที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันการเงิน เข้าแทนที่ตลาดเงินชนิดไม่มีระบบ แม้ว่าตลาดเงินที่ไม่มีระบบจะยังมีความสำคัญอยู่ แต่โครงสร้างของตลาด และข้อมูลข่าวสารก็ยากที่จะทราบได้ หน้าที่ของตลาดเงินที่ไม่มีระบบก็คล้ายกับตลาดที่มีระบบ แต่เป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน

ตลาดการเงินมีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการคือ เคลื่อนย้ายทุนจากเจ้าของทุนไปยังผู้ใช้ (Transfer of Capital) และจัดสรรทุนระหว่างผู้ใช้ (Rationing Capital) เกษตรกรจัดอยู่ในประเภทผู้ใช้ทุน ฉะนั้นจึงแข่งขันกันหาทุนเท่าที่มีอยู่ในตลาดเงินทุน ผลตอบแทนจากผู้ให้

^{1/} Alex A. Rozental, Finance and Development in Thailand, Praeger Publishers 1970 p. 49

ทุนให้แก่เจ้าของทุนก็เป็นหน้าที่ของตลาดการเงินเหมือนกัน ในหัวข้อนี้จะกล่าวเฉพาะหน้าที่หลัก 2 ประการข้างต้นคือ

1. เคลื่อนย้ายทุน (Transfer of Capital) การเคลื่อนทุนจากเจ้าของทุนไปยังผู้ใช้เป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งที่ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวขึ้น ถ้าไม่มีหน้าที่นี้หน่วยเศรษฐกิจต่างๆ หน่วยก็จะเป็เศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงตนเองทางการเงิน (financially self sufficient) เท่านั้น การใช้จ่ายของหน่วยเศรษฐกิจแต่ละหน่วยจะจำกัดอยู่แค่ทุนของตนเองยิ่งกว่านั้นไม่มีทางจะนำเงินออมที่ไม่ได้ใช้มาทำประโยชน์ด้วย

การเคลื่อนย้ายทุนจากเจ้าของทุนไปยังผู้ใช้ทำได้ 2 วิธี คือ

1.1 เมื่อได้รับทุนมาก็เอาออกให้กู้ เงินทุนอาจจะมาจากเงินที่ประชาชนนำมาฝากหรือจากการขายพันธบัตรของธนาคารกลาง การเคลื่อนย้ายทุนชนิดนี้เป็นธุรกิจขั้นต้น (primary activities) ของตลาดการเงิน

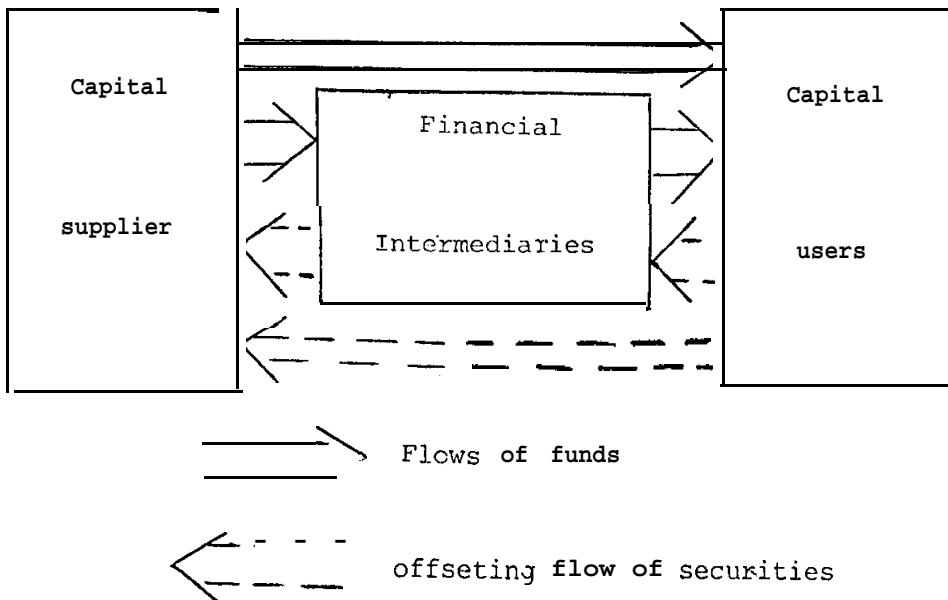
1.2 เคลื่อนย้ายหรือโอนเอกสารการเงินระหว่างหน่วยการเงินด้วยกัน เช่นตราสารการเงินต่างๆ ได้แก่ เช็ค ตั๋วเงิน เป็นต้น ปกติ การโอนเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการบริการของนายหน้า (broker or dealer) การเคลื่อนย้ายทุนโดยวิธีนี้เรียกว่าเป็นธุรกิจขั้นที่สอง (secondary activities) ของตลาดเงิน ถ้าตลาดเงินไม่มีหน้าที่หรือธุรกิจขั้นที่สองนี้ ผู้รับเอกสารการเงินคนแรกจะต้องถือเอกสารการเงินนั้นไว้จนกว่าจะครบกำหนด ถ้าหากเป็นเช่นนั้น เอกสารการเงินนั้นจะต้องมีระยะเวลาสั้นมาก ซึ่งเป็นการจำกัดประโยชน์ของเอกสารการเงินเป็นอย่างมาก และจำกัดหน้าที่ของตลาดการเงินด้วย ยิ่งกว่านั้น การที่เครื่องมือการเงินถึงกำหนดเร็ว จะลดการกักขัง และอาจเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของตลาดการเงิน การขาดการติดต่อในเครื่องมือทางการเงิน ก็จะลดการซื้อของผู้มีอำนาจซื้อลง และลดปริมาณการออกเอกสารการเงินใหม่ อัตราดอกเบี้ยก็จะสูงขึ้น

2. การจัดสรรทุน (Rationing Capital)

หน้าที่นี้ก็คือ จัดสรรทุนที่มีจำกัดให้ระหว่างผู้แข่งขันการใช้ทุนหรือเกษตรกรแต่ละคนอาจจะกล่าวได้ว่า โดยการดำเนินงานของตลาดการเงิน จำนวนเงินทุน (Supply of funds) ที่มีอยู่ จะจัดแบ่งให้เกษตรกร และหน่วยเศรษฐกิจอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจซึ่งต้องการทุนนั้น ถ้าหน้าที่การตลาดเป็นไปด้วยดี ทุนจะถูกจัดเพื่อการใช้ โดยให้ผลตอบแทนสูงสุด ตามทฤษฎีการจัดสรรทุนที่ดีที่สุดเมื่อ ผลผลิตเพิ่มของทุน (marginal productivity of capital) ของผู้ใช้ทุนทุกคนเท่ากัน

กลไกตลาดของการจัดสรรทุนระหว่างผู้ใช้ ในทางทฤษฎีโดยอาศัย demand และ supply ตามรูปแบบ เส้น demand curve ของทุน แสดงถึงจำนวนซึ่งผู้ซื้อหรือผู้ใช้ เต็มใจจะ ำทุนในอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราผลตอบแทนหรือเงินปันผลในการชำระหนี้ต่าง ๆ กันในระยะเวลาหนึ่ง เส้น supply curve ของทุน แสดงถึงจำนวนที่เจ้าของทุนเต็มใจที่จะหาทุนมาให้ในเหตุผลเดียวกัน จุดตัดกันของเส้นทั้งสอง แสดงถึงจำนวนที่เคลื่อนย้าย ซึ่งรวมทั้งอัตราดอกเบี้ย อัตราผลตอบแทน และเงินปันผลต่างๆ

รูปที่ 12.1
แสดงเงินทุนไหลจากเจ้าของทุนไปยังผู้ใช้

เครื่องมือเครดิต (Credit Instruments)

ในการกู้ยืมหรือซื้อเชื่อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ถ้าหากการกู้ยืมหรือการซื้อนั้น บางครั้งอาจจะใช้เอกสารการเงินเข้าช่วย เช่น การใช้ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน แม้กระทั่ง การทำสัญญาต่างๆ เพื่อความสะดวก คล่องตัว และปลอดภัย ดังนั้น เกษตรกรควรจะรู้สิทธิและ

หน้าที่ของตน อันเป็นความผูกพันตามกฎหมาย และมีผลบังคับได้ ทำให้เกษตรกรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

การใช้เอกสาร การเงินในการติดต่อธุรกิจหรือการกู้ยืมจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับความเจริญของประเทศ ประเทศที่มีการพัฒนาแล้วมักจะมีระบบธนาคารที่เจริญไปด้วย จะมีการใช้เอกสารการเงินหลายชนิดในการทำธุรกิจหรือติดต่อกันในทางการเงิน นอกจากนี้ ความหนาแน่นของพลเมือง ความรู้และการศึกษาของประชาชน ความมั่นใจ ไว้วางใจในสถาบันการเงิน ตลอดจนความตื่นตัวตามกฎหมาย จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การใช้เครื่องมือเครดิตแพร่หลาย

สำหรับประเทศไทย การใช้เครื่องมือทางการเงินในสาขาเกษตรไม่แพร่หลายเท่าที่ควรธุรกิจอื่น แต่ก็มีการใช้บ้างแล้วไม่น้อย เอกสารการเงินที่สำคัญใช้กันแพร่หลาย และเกษตรกรควรทราบมีดังนี้

1. ตั๋วเงิน (Negotiable Instruments)

ตั๋วเงิน หมายถึงเอกสารที่ใช้แทนเงินตราในการซื้อขายสินค้า ผู้ซื้อจะต้องชำระเงินให้แก่ผู้ขาย โดยเฉพาะเมื่อเงินจำนวนมาก ทำให้การพกติดตัวไปไม่สะดวก การเดินทางก็ไม่ปลอดภัย และลำบากในการตรวจนับ ยิ่งกว่านั้นในบางกรณีผู้ซื้ออาจมีเงินสดไม่เพียงพอขณะนั้น การใช้ตั๋วเงินจึงนับเป็นความสะดวกอย่างหนึ่ง ที่จะตัดปัญหาในสิ่งดังกล่าวนี้ โดยผู้ซื้อจะออกตั๋วเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้ขาย ผู้ขายย่อมมีโอกาสเอาตั๋วเงินนั้นไปใช้ หรือแลกเปลี่ยนสดมาใช้ก่อนได้

ความหมายของตั๋วเงินตามกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 898 บัญญัติไว้ว่า “อันตั๋วเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้มีสามประเภท ๆ หนึ่ง คือ ตั๋วแลกเงินประเภทหนึ่ง คือ ตั๋วสัญญาใช้เงิน ประเภทหนึ่ง คือ เช็ค ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ตั๋วเงินประกอบด้วยตัว 3 ประเภท คือ ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note) และ เช็ค (cheques) ตั๋วเงินทั้ง 3 ประเภทนั้นถือว่าเป็น

1. หนังสือตราสาร หมายความว่า ตั๋วเงินจะต้องเป็น

ก. หนังสือที่มีลักษณะเป็นสัญญา ผู้ลงชื่อในตั๋วเงินจะเป็นผู้สามารถทำนิติกรรมได้ตามกฎหมาย

ข. ตราสาร หมายถึงเอกสารที่กฎหมายรับรองผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังตั๋วเงินว่าเมื่อออกจ่ายหนึ่งได้ปฏิบัติตามข้อตกลงแล้ว จะมีผู้รับเองและใช้เงินตามจำนวนที่ได้ระบุไว้ในตั๋วเงินนั้น ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการใช้เงินตามคำสั่ง กฎหมายจะยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้อง

2. หนังสือตราสารนั้นเป็นคำสั่ง หรือคำมั่นสัญญาในการใช้เงิน เช่น ก. สั่งให้ ข. จ่ายเงินให้แก่ ค. เรียกว่า ตั๋วแลกเงิน หรือ ก. ให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ ข. เรียกว่า เช็ค หรือ ก. ให้คำมั่นสัญญาจะจ่ายเงินให้ ค. เรียกว่า ตั๋วสัญญาใช้เงิน

จะกล่าวถึงตัวเงินในแต่ละชนิดดังต่อไปนี้

ก. ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 908 บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับเงิน”

ลักษณะสำคัญของตั๋วแลกเงินมีดังนี้

1. คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วแลกเงิน
2. คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน และต้องเป็นคำสั่งที่ชัดเจน เช่น ให้จ่ายเงิน 10,000 บาท เป็นต้น
3. ชื่อหรือชื่อผู้จ่าย จะเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้
4. วันถึงกำหนดใช้เงิน ต้องกำหนดให้แน่นอน เช่น ให้จ่ายวันที่ 1 มกราคม 2523 หรือ ให้จ่ายเมื่อครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันออกตั๋ว หรือให้จ่ายเมื่อผู้รับเงิน ทวงถาม คือ ผู้รับเงินนำตั๋วไปยื่นให้แก่ผู้จ่าย
5. สถานที่ใช้เงิน หมายถึงสถานที่ที่ผู้รับเงินจะไปรับเงินได้
6. ชื่อ หรือชื่อของผู้รับเงิน
7. วันและสถานที่ออกตั๋วเงิน เพื่อประโยชน์ที่จะทราบถึงระยะเวลาและสถานที่ออกตั๋ว
8. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย เพื่อจะได้ทราบว่าผู้ใดเป็นผู้รับผิดชอบในการยื่นตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่มีการจ่ายเงินหรือไม่มีการรับรอง

เพื่อให้ตั๋วแลกเงินเป็นที่เชื่อถือและยอมรับ จะต้องมีการรับรองในตั๋วแลกเงินนั้น การรับรองหมายถึงการที่ผู้จ่ายลงลายมือชื่อรับรอง โดยเขียนลงไว้ในด้านหน้าของตั๋วแลกเงินเป็นถ้อยคำจำนวนว่ารับรองแล้ว หรือเพียงแต่ลงชื่อผู้จ่ายในด้านหน้าเท่านั้นก็ได้

ตั๋วแลกเงิน

843 งามวงศ์วาน กรุงเทพฯ

1 มกราคม 2523

นาย ข.

เมื่อครบกำหนด 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ลงนามในตั๋ว ให้จ่าย
เงิน 10,000 บาท แก่ นาย ค. ที่กรุงเทพฯ

นาย ก.

การออกตั๋วแลกเงินโดยทั่วไปผู้ออกตั๋วแลกเงิน ได้แก่

1. ผู้ขายสินค้าเป็นผู้ออก เรียกว่า ตั๋วแลกเงินทางการค้า (Trade Bill) เป็นตั๋วแลกเงินที่ผู้ขายสินค้าเป็นผู้ออก แล้วส่งให้ผู้ซื้อสินค้าเชื่อหรือลูกหนี้รับรอง ซึ่งเท่ากับลงนามยอมรับสภาพหนี้ เมื่อผู้ซื้อสินค้าหรือลูกหนี้ลงนามรับรองตั๋วแลกเงินแล้ว ตั๋วแลกเงินนั้นจะมีสภาพเป็นตั๋วแลกเงินทางการค้ารับรองทันที หากผู้ขายสินค้าที่ออกตั๋ว และผู้ซื้อสินค้าที่ลงนามในตั๋วเป็นผู้มีเครดิตดี ธนาคารพาณิชย์อาจจะรับซื้อลดตั๋วแลกเงินทางการค้า ตามอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารกำหนด

อย่างไรก็ดี ตั๋วแลกเงินทางการค้าที่รับรองโดยลูกหนี้แล้ว ไปเป็นที่แพร่หลาย โดยทั่วไปนิยมรับตั๋วแลกเงินของธนาคารมากกว่า

2. ธนาคารเป็นผู้ออก หากผู้ขายสินค้าหรือเจ้าหนี้เมื่อได้รับตั๋วแลกเงินที่ได้รับรองแล้วจากผู้ซื้อ แต่ยังไม่มั่นใจในเครดิตของลูกหนี้ หรือต้องการใช้ตั๋วแลกเงินต่อไป ก็อาจขอให้ธนาคารพาณิชย์ ที่ลูกหนี้มีบัญชีเงินฝากอยู่ เป็นผู้จ่ายแทนลูกหนี้ โดยระบุชื่อธนาคารเป็นผู้จ่ายตั๋วแลกเงินที่มีธนาคารพาณิชย์เป็นผู้จ่าย ย่อมได้รับการเชื่อถือมากกว่าลูกหนี้เป็นผู้จ่าย และหากเจ้าหนี้หรือผู้ขายสินค้าต้องการให้ตัวเงินนั้นมีสภาพเป็นตั๋วแลกเงินของธนาคารโดยสมบูรณ์ จะต้องนำตั๋วแลกเงินไปให้ธนาคารตามที่ระบุไว้ในตัวยืนยัน และยอมรับสภาพหนี้ตามที่ระบุไว้ในตั๋วแลกเงิน โดยธนาคารจะประทับตราเป็นข้อความทางด้านหน้าของตั๋วว่า "รับรองแล้ว" แล้วลงนามผู้มีอำนาจลงนามของธนาคารพร้อมทั้งวันที่รับรอง ตั๋วแลกเงินนี้จึงจะเรียกว่า ตั๋วแลกเงินของธนาคาร และธนาคารนี้เป็นลูกหนี้ขั้นต้น ที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้ขายโดยตรง

ตั๋วแลกเงิน	
_____บาท	เลขที่_____
กรุงเทพ_____	
เมื่อทรงตามไปรคจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงิน ฉบับนี้ให้แก่_____	
_____หรือตามคำสั่ง จำนวน_____	
(_____)	
ถึง_____	
(ผู้จ่ายเงิน)	_____
	(ผู้สั่งจ่าย)

ข. ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note)

ตามประมวลกฎหมายและพาณิชย์ มาตรา 982 บัญญัติว่า “อันว่า ตั๋วสัญญาใช้เงิน นั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตั๋ว ให้คำมั่นสัญญาว่า จะใช้เงินจำนวนหนึ่ง ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับเงิน”

ตั๋วสัญญาใช้เงินจะต้องมีรายการตามที่กฎหมายระบุไว้มิฉะนั้นถือว่า เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ไม่สมบูรณ์ รายการนั้นส่วนมากเหมือนรายการของตั๋วแลกเงิน เว้นแต่

1. ตั๋วแลกเงินเป็นคำสั่งให้บุคคลอีกคนหนึ่ง จ่ายเงินให้แก่อีกบุคคลหนึ่ง แต่ตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นคำมั่นสัญญาของผู้ออกตั๋วว่าจะใช้เงิน
2. ชื่อหรือชื่อผู้จ่ายไม่มี เพราะผู้ออกตั๋วเป็นผู้จ่าย
3. ตั๋วสัญญาใช้เงินจะออกให้แก่ผู้ถือไม่ได้ เพราะตั๋วสัญญาใช้เงินที่ไม่ระบุชื่อหรือชื่อผู้รับเงิน ไม่เป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน

ดังนั้น ตั๋วสัญญาใช้เงินจึงเท่ากับเป็นเอกสารสัญญาที่ฝ่ายหนึ่ง (ผู้จ่ายเงินก็ได้) ตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้ให้กู้) เมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดไว้ในตัว

การออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นเอกสารการเงินที่ใช้ได้ในระยะสั้นไม่เกิน 180 วัน แบ่งออกเป็น

1. ตัวสัญญาใช้เงินที่ระบุดำราคาดอกเบี้ยไว้ในตัว สถาบันการเงินจะออกตัวสัญญา
ใช้เงินประเภทนี้ให้กับลูกค้าที่นำเงินมาฝาก หรือออกจำหน่ายให้กับลูกค้า

ตัวสัญญาใช้เงิน

เลขที่ _____ กรุงเทพมหานคร ฯ

ณ วันที่ _____ รวมเป็น _____ วัน นับจากวันที่ออกตัว
ข้าพเจ้า _____

สัญญาจะจ่ายเงินให้แก่ _____
เป็นเงิน _____ พร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละ _____ ต่อปี

ณ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(ผู้ออกตัว)

2. ตัวสัญญาใช้เงินที่มีได้ระบุดำราคาดอกเบี้ยไว้ในตัว เป็นประเภทที่ลูกหนี้ โดย
ทั่วไปออกไว้ให้กับเจ้าหนี้ โดยรวมดอกเบี้ยเข้ากับจำนวนเงินที่เป็นหนี้ไว้ด้วย หรืออาจจ่าย
เฉพาะดอกเบี้ยให้เจ้าหนี้ล่วงหน้าไปแล้ว

ตัวสัญญาใช้เงิน

เลขที่ _____ กรุงเทพมหานคร ฯ

ข้าพเจ้า _____

สัญญาจะใช้เงินให้เป็นจำนวน _____ บาท (_____)
_____ หรือตามคำสั่ง _____

วันที่ _____ ณ _____

(ผู้ออกตัว)

การออกตั๋วสัญญาใช้เงินมีหลายประเภท แล้วแต่ว่าจะใช้ในกิจการอะไรก็มักจะเรียกชื่อไปตามนั้น เช่น ตั๋วเกษตร ตั๋วอุตสาหกรรม ตั๋วปศุสัตว์ เป็นต้น ตั๋วสัญญาใช้เงินในด้านการเกษตร เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างเกษตรกรซึ่งเป็นผู้กู้เงินหรือลูกหนี้กับธนาคารผู้ให้กู้เงินหรือเจ้าหนี้ มีอยู่ 4 ประเภท คือ

1. ตั๋วสัญญาใช้เงินเพื่อการผลิตการเกษตร เมื่อเกษตรกรต้องการจะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือธนาคารพาณิชย์ เพื่อใช้ในการผลิต เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ค่าแรงงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ธนาคารจะให้เกษตรกรเขียนตั๋วสัญญาใช้เงินไว้แทนการทำสัญญาการเป็นหนี้ตามกฎหมาย แล้วธนาคารอาจนำตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นไปขายลดให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อนำเงินมาใช้ได้ก่อนถึงกำหนดชำระหนี้ของลูกหนี้ตามที่ระบุไว้ในตั๋ว ธนาคารแห่งประเทศไทยผู้รับซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงิน ก็คิดดอกเบี้ยจากธนาคารผู้นำตั๋วสัญญาใช้เงินมาขายลด ตามระยะเวลานับจากวันที่นำตั๋วสัญญาใช้เงินมาขายจนถึงวันกำหนดชำระตามที่ระบุไว้

2. ตั๋วสัญญาใช้เงินการตลาดเกษตร เพื่อการจำหน่ายผลิตผลในช่วงที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลิตผลเสร็จแล้ว แต่ยังไม่จำหน่ายได้เกษตรกรและสหกรณ์อาจจะขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. หรือธนาคารพาณิชย์ โดยเขียนตั๋วสัญญาใช้เงินไว้กับธนาคาร มีผลิตผลที่ผลิตได้เป็นประกัน ธ.ก.ส. หรือธนาคารพาณิชย์ก็จะนำตั๋วสัญญาใช้เงินที่รับซื้อมาไว้ มาขายช่วงลดให้กับธนาคารแห่งประเทศไทยอีกต่อหนึ่ง

3. ตั๋วสัญญาใช้เงินการผลิตปศุสัตว์ ผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ สามารถกู้เงินจาก ธ.ก.ส. และธนาคารพาณิชย์ โดยการเขียนตั๋วสัญญาใช้เงินไว้ให้กับธนาคาร ตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกัน เท่ากับผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ยอมรับสภาพหนี้ว่าได้เป็นหนี้ธนาคารตามจำนวนเงินในตั๋ว

4. ตั๋วสัญญาใช้เงินเกี่ยวกับการค้าพืชผลเกษตร ผู้ประกอบการค้าพืชผลเกษตรสามารถจะกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ได้ โดยการเขียนตั๋วสัญญาใช้เงินไว้กับธนาคาร เช่นเดียวกับตั๋วสัญญาใช้เงินประเภทข้างต้น

ง. เช็ค (cheque)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987 บัญญัติว่า "อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่า ผู้รับเงิน"

เช็คจะต้องมีรายการตามที่กฎหมายบัญญัติ (ปพ.ม. 988) ไว้เช่นเดียวกับตัวแลกเงิน และให้นำวิธีดำเนินการต่าง ๆ เท่าที่ใช้ได้ของตัวแลกเงินมาใช้กับเช็ค เช่น เมื่อรับเงินจากธนาคารจะต้องเซ็นรับในเช็คและมอบเช็คให้กับธนาคาร

การรับเงินตามเช็ค ผู้ถือเช็คจะต้องยื่นเช็คให้แก่ธนาคารเพื่อใช้เงินภายใน 1 เดือนนับแต่วันออกเช็ค

ธนาคารจะไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงิน ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ไม่มีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายหรือมีแต่ไม่พอ
2. เมื่อเช็คเขียนผิดพลาด ไม่มีลายเซ็นกำกับการแก้ไข
3. เช็คยื่นเมื่อพ้นหกเดือนนับแต่วันออกเช็ค
4. ได้มีคำบอกกล่าวไว้ว่า เช็คหายไปหรือถูกลักไป

<p>เช็ค</p> <p>ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร</p> <p>ราชดำเนิน พระนคร</p> <p>1 มกราคม 2522</p> <p>จ่าย นาย ข. หรือผู้ถือ</p> <p>จำนวนเงิน หนึ่งหมื่นบาทถ้วน</p> <p>บาท 10,000 $\frac{XX}{100}$</p> <p>นาย ก.</p>

เอกสารการเงินอีกอย่างหนึ่งที่มีฐานะเท่าเช็ค คือ ครีฟ (Draft) ครีฟเป็นคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษรของธนาคารหนึ่ง สั่งไปยังอีกธนาคารหนึ่ง หรือสาขาของตน ให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่ง ให้แก่บุคคลหนึ่ง ปกติ ธนาคารจะขายครีฟให้แก่ลูกค้าโดยคิดค่าธรรมเนียมเล็กน้อย

2. ตัวเงินคลัง (Treasury Bills)

ตัวเงินคลังเป็นหลักทรัพย์ระยะสั้นของรัฐบาล ออกจำหน่ายให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยวิธีประมูล ส่วนต่างของราคาที่ประมูลได้กับราคาของตัวเงินคลัง คือ ดอกเบี้ยที่ผู้ซื้อตัวเงินคลังได้จากรัฐบาล

วัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการออกตั๋วเงินคลัง ก็เพื่อหาเงินมาใช้จ่าย โดยมีสัญญา ระบุไว้ในตั๋วว่าจะคืนเงินให้กับผู้ซื้อเท่ากับราคาที่ระบุไว้ในตั๋ว

ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้แทนจำหน่ายตั๋วเงินคลัง ของรัฐบาล ณ ที่ทำการ ของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยนำออกประมูลเป็นงวดๆ ตั๋วเงินคลังที่ออกจำหน่ายมีกำหนดระยะเวลาการชำระคืน 63 วัน ผู้ซื้อตั๋วเงินคลังได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และธนาคาร แห่งประเทศไทยเอง

ตั๋วเงินคลังถือเป็นเอกสารทางการเงินที่มีความมั่นคงสูงมาก เพราะผู้ออกคือรัฐบาล ผู้ถือตั๋วเงินคลังของรัฐบาลย่อมนำไปขายลด หรือใช้เป็นหลักประกันการกู้ยืมได้ ตั๋วเงินคลังมี สถานะใกล้เคียงเงิน และมีสภาพคล่องสูง

3. เครื่องมือเครดิตอื่น ๆ

3.1 สัญญาซื้อขาย (sales Contracts)

เป็นสัญญาซื้อขายที่เกษตรกรทำไว้กับพ่อค้า เช่น เมื่อเกษตรกรต้องการเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำฟาร์ม ก็อาจทำสัญญาซื้อเข้ากับพ่อค้าที่ขายสิ่งนั้น ๆ เกษตรกรยังไม่มีกรรม สิทธิในทรัพย์สินจนกว่าจะชำระเงินครบตามสัญญา

3.2 สัญญามอบรายได้ (Assignment of Income)

เป็นสัญญาที่ผู้กู้ยอมมอบรายได้จากการขายผลผลิตให้แก่เจ้าหนี้เป็นการชำระหนี้

3.3 สัญญาบัญชีเดินสะพัด (Current Account)

เป็นสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันให้ตัดบัญชีหนี้ทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วน ที่เกิดขึ้นเนื่องจากกิจการของบุคคลทั้งสอง หักกลบกันแล้วชำระส่วนที่เหลือ

3.4 เอกสารอื่น ๆ

เอกสารอื่น เช่น ใบกำกับของ ใบรับคลังสินค้า ใบประทวนสินค้า ก็ถือว่าเป็น เครื่องมือเครดิตเหมือนกัน เกษตรกรอาจจะใช้เอกสารเหล่านี้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินได้

ตลาดเงินทุนทางการเงินภาคในประเทศไทย

ตลาดเงินทุนทางการเงินภาคในประเทศไทยที่มีมานานแล้วก็คือ ตลาดเงินทุนที่ไม่มี ระบบ (Unorganized Money Market) หรือแหล่งการเงินที่ไม่เป็นสถาบัน ซึ่งเป็นตลาด การเงินที่เกิดขึ้นเองในชนบท ตามความจำเป็นและความต้องการของสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ระเบียบ

กฎเกณฑ์ และข้อตกลงต่างๆ ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ให้กู้กับผู้ขอกู้ ตลาดเงินทุนที่ไม่มีระบบ เป็นแหล่งที่ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 12.1 ผู้ให้กู้ในตลาดการเงินที่ไม่มีระบบอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

- ก. ผู้ให้กู้ที่มีไว้เพื่อการค้า ได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน
- ข. ผู้ให้กู้เพื่อการค้า ได้แก่ ผู้มีอาชีพให้กู้โดยทั่วไปในชนบท ซึ่งอาจจะเป็น พ่อค้าในท้องถิ่น พ่อค้ารับซื้อพืชผลหบด นายทุนเงินกู้ เจ้าของที่ดิน และอื่น ๆ

ตารางที่ 12.1
ร้อยละของเงินกู้ของเกษตรกรจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ

แหล่งให้กู้	2505-06 ¹	2523-14 ²	2518-19 ³
แหล่งที่มีไว้สถาบัน			
ญาติพี่น้อง	92.1	65.6	51.0
เพื่อนบ้าน	39.9	33.9	35.3
ร้านค้าในท้องถิ่น	15.7	22.5	
พ่อค้ารับซื้อพืชผล	16.5	9.2	12.1
เจ้าของที่ดิน	8.6		
นายทุนเงินกู้	2.1	—	3.9
อื่นๆ	5.4	—	—
แหล่งที่เป็นสถาบัน	3.9	—	1.7
จ.ก.ส. และสหกรณ์พาณิชย์	7.9	33.4	49.0
สหกรณ์	—	21.0	27.9
กลุ่มเกษตรกร	7.5	12.0	13.3
รัฐบาล	—	0.4	7.8
	0.4		

ที่มา:— ^{1/} Puntum Thisyamondol, and et. al., Agricultural Credit in Thailand : Theory, Data, Policy, Kasetsart University, 1965 p. 37

^{2/} กองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{3/} ประเจ็ด สินทรัพย์ “ปัญหาว่าด้วยสินเชื่อการเกษตร” เศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ, ปีที่ 7 เล่มที่ 3, 2521 p. 336

จากตารางที่ 12.1 จะเห็นว่า ในปี 2506 เกษตรกรกู้เงินจากตลาดการเงินที่มีใช้สถาบัน ถึงร้อยละ 92.1 และปี 2513—14 ปี 2514—15 กู้ร้อยละ 65.6 และ 51 ตามลำดับ ซึ่งนับว่าอยู่ในอัตราสูง แสดงว่าแหล่งที่มีใช้สถาบันการเงิน ยังมีความสำคัญต่อเกษตรกรอยู่มาก

ผู้ใหญ่กู้ประเภทต่าง ๆ จากแหล่งที่มีใช้สถาบัน มีความแตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่น ผู้ใหญ่ที่เช่าที่ดินทำกินและเพื่อนบ้าน โดยปกติแล้วไม่มีอาชีพโดยตรง แต่อาจให้กู้เพราะมีความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว ส่วนผู้ให้กู้เพื่อการค้ามักจะหวังผลประโยชน์ตอบแทนสูง และอาจมีเงื่อนไขที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้ให้กู้เป็นสำคัญหากเป็นพ่อค้า การกู้ยืมก็มักจะผูกพันกับกิจการค้าของพ่อค้านั้น เกษตรกรก็อาจตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบหลายด้าน

สินเชื่อจากตลาดประเภทนี้มีทั้งเงินสดและสิ่งของ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเงินสด โดยมีระยะเวลาการกู้ไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะเพาะปลูกที่ทำให้ต้องการเงินลงทุนในช่วงฤดูเพาะปลูกมาก

หลักประกันเงินกู้ สำหรับผู้ให้กู้ที่เช่าที่ดินทำกินและเพื่อนบ้านมักไม่มีหลักประกัน ส่วนผู้ให้กู้อื่น ๆ หลักประกันที่นิยมใช้มากที่สุด คือ ที่ดิน ทั้งนี้เพราะผู้ให้กู้ถือว่า เป็นหลักทรัพย์สินที่มีค่าเพิ่มตลอดเวลา นอกนั้นก็ใช้บ้าน พืชผล และเครื่องประดับ ซึ่งมีเป็นส่วนใหญ่

อัตราดอกเบี้ย ในตลาดไม่มีระบบสูงกว่าในตลาดมีระบบ คือ มีตั้งแต่ร้อยละ 4—34 ต่อปี หรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 25 ต่อปี ในขณะที่ผู้ให้กู้ในตลาดสถาบันคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 12 ต่อปี การคิดดอกเบี้ยจะแตกต่างกันไป ตามขนาดของเงินกู้ ชนิดของหลักประกัน รายได้ของผู้กู้ระยะเวลาการกู้ และความคุ้นเคยของผู้ให้กู้ การกู้ยืมญาติพี่น้องจะเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำหรือบางรายอาจจะไม่เสียเลย แต่ถ้ากู้จากพ่อค้าจะเสียดอกเบี้ยถึงร้อยละ 33.62 ต่อปี จะเห็นได้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในทางการเกษตรมีอัตราสูงโดยเฉพาะจากแหล่งที่มีใช้สถาบัน ถึงแม้จะเฉลี่ยทั้งหมดแล้วจะประมาณร้อยละ 20 ก็ยังสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในสาขาอื่น เช่น สาขาอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ซึ่งในระยะปี 2514 อัตราดอกเบี้ยของสาขาดังกล่าวอยู่ระหว่างร้อยละ 12—15 และในปัจจุบันปี 2523 อยู่ระหว่างร้อยละ 15—18

ตารางที่ 12.3 อัตราดอกเบี้ยจำแนกตามแหล่งเงินกู้ ปี 2514

แหล่งเงินกู้	อัตราดอกเบี้ยร้อยละต่อปี
สถาบัน	12.01
ธ.ก.ส. และธนาคารพาณิชย์	12.00
สหกรณ์	12.00
กลุ่มสหกรณ์	12.40
มิใช่สถาบัน	24.98
ญาติพี่น้อง	17.73
เพื่อนบ้าน	24.08
เจ้าของที่ดิน	20.94
พ่อค้า	33.62
อื่นๆ	4.29
เฉลี่ยทั้งหมด	20.26

ที่มา:— กองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สาเหตุที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในทางการเกษตรสูง เพราะว่า

1. ความหายากของเงินทุน เนื่องจากการสะสมทุนในทางเกษตรมีน้อย ความต้องการทุนของเกษตรกรมีมาก อัตราดอกเบี้ยจึงสูง
2. มีการเสี่ยงสูง เนื่องจากความไม่มั่งคั่งและกฎเกณฑ์ในการกู้ที่แน่นอน จึงทำให้ผู้ให้กู้เสี่ยงต่อการสูญเสียเงินในกรณีที่เป็นการกู้จากแหล่งที่มีใช้สถาบัน เป็นเหตุให้ผู้ให้กู้คิดอัตราดอกเบี้ยสูง ประกอบกับการผลิตทางการเกษตรเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ ผู้ให้กู้จึงคิดค่าเสี่ยงภัยในด้านนี้เข้าไปด้วย
3. เงินกู้ทางการเกษตรจะเป็นแบบฤดูกาลมีระยะสั้นกว่า 1 ปี นอกฤดูกาลผู้ให้กู้ก็จะเสียโอกาสที่จะให้กู้ทำให้ไม่ได้ดอกเบี้ยที่ควรจะได้ เนื่องจากเขาต้องถือเงินเอาไว้จนกว่าจะถึงฤดูกาลเพาะปลูกใหม่ จึงจะออกให้กู้อีกครั้งหนึ่ง เขาจึงเรียกดอกเบี้ยในฤดูกาลเพาะปลูกสูงกว่าเดิมเป็นการชดเชยกัน

4. ค่าใช้จ่ายในการกู้ยืมสูง เช่น ค่าติดตามทวงถามหนี้จากผู้กู้ ทำให้ผู้ให้กู้เสีย
ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

การชำระคืนเงินกู้ รวมทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยมีวิธีชำระคืนอยู่ 3 วิธี คือ

- ก. ชำระคืนเป็นเงินสด
- ข. ชำระคืนเป็นสิ่งของ
- ค. ชำระคืนเป็นผลผลิต

ผู้ให้กู้ที่มีค่าใช้จ่ายในการค้า เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน รับชำระคืนเป็นเงินสด
ส่วนเจ้าหนี้เอกชนอื่น ๆ โดยเฉพาะพ่อค้า รับซื้อพืชผลในท้องถิ่นรับชำระหนี้ โดยการรับซื้อ
พืชผลตามราคาในขณะนั้นแล้วหักหนี้สิน บางครั้งการรับซื้ออาจต่ำกว่าราคาตลาด อย่างไรก็ตาม
ผู้ให้กู้อาจจะผ่อนผันยี่ระยะเวลาการชำระหนี้เงินกู้ให้แก่ผู้ขอกู้ได้ แต่อัตราดอกเบี้ยก็จะเพิ่มขึ้น
ตามระยะเวลา

ตลาดเงินทุนที่ไม่มีระบบมีบทบาทสำคัญต่อเกษตรกรในชนบทของประเทศไทยมาก
ขึ้นเนื่องจากสินเชื่อจากสถาบันยังไม่เพียงพอ ในขณะที่ผู้ให้กู้จากแหล่งมีใช้สถาบันมีอยู่ทุกหน
ทุกแห่ง และมีความสัมพันธ์คุ้นเคยกันทั้งสองฝ่าย การติดต่อกู้ยืมก็ทำได้ง่ายโดยไม่ต้องมีสัญญา
โดยทางกฎหมาย ไม่ต้องมีระเบียบวิธีการยุ่งยากซับซ้อน สามารถที่จะได้เงินรวดเร็วและตาม
จำนวนที่ต้องการ นอกจากนั้นเงื่อนไขในการขอกู้และการชำระคืนเงินกู้ก็สามารถยืดหยุ่นได้ ผู้ขอ
กู้สามารถที่จะขอลดหนี้หรือขอเพิ่มจำนวนเงินกู้ได้โดยง่าย ในกรณีจำเป็นผู้ให้กู้
จากแหล่งที่มีใช้สถาบัน ยังมีส่วนให้บริการด้านการตลาดด้วย คือ มีการขายปุ๋ยและปัจจัยอื่น ๆ
ให้และรับซื้อผลผลิต แม้ว่าภาระงานนั้นจะไม่ได้มีการให้คำแนะนำทางวิชาการ และเอาเปรียบ
ผู้ขอกู้ก็ได้

การให้กู้จากแหล่งที่มีใช้สถาบันส่วนมากมักจะไม่ได้ถูกนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการผลิต
อันจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ ผู้ให้กู้ก็มักมิได้สนใจว่าผู้กู้จะนำเงินกู้ไปใช้ในทางใด เนื่องจาก
ผู้ให้กู้มิได้กำหนดการใช้เงินกู้ของผู้กู้เอง ผู้กู้จึงใช้เงินกู้จากแหล่งเอกชนไปในการบริโภค
มากกว่าจะใช้เพื่อการผลิต

สินเชื่อจากแหล่งเอกชนมีข้อได้เปรียบในประการสำคัญ คือ

1. เงินกู้จากเอกชนไม่มีพิธีการอย่างใด ไม่เสียเวลาและสามารถกู้มาใช้เพื่อประโยชน์
ทุกอย่าง

2. เอกชนผู้ให้กู้ไม่ได้รับชำระหนี้เป็นเงินสดอย่างเคียวเท่านั้น ยังรับชำระเป็น
ผลิตภัณฑ์ในเวลาเก็บเกี่ยวอีกด้วย ทำให้เกษตรกรมีความสะดวกและง่ายในการชำระหนี้

3. เอกชนมีความรอบรู้ในเรื่องฐานะและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้
ข้อเสียของสินเชื่อจากเอกชนก็คือ

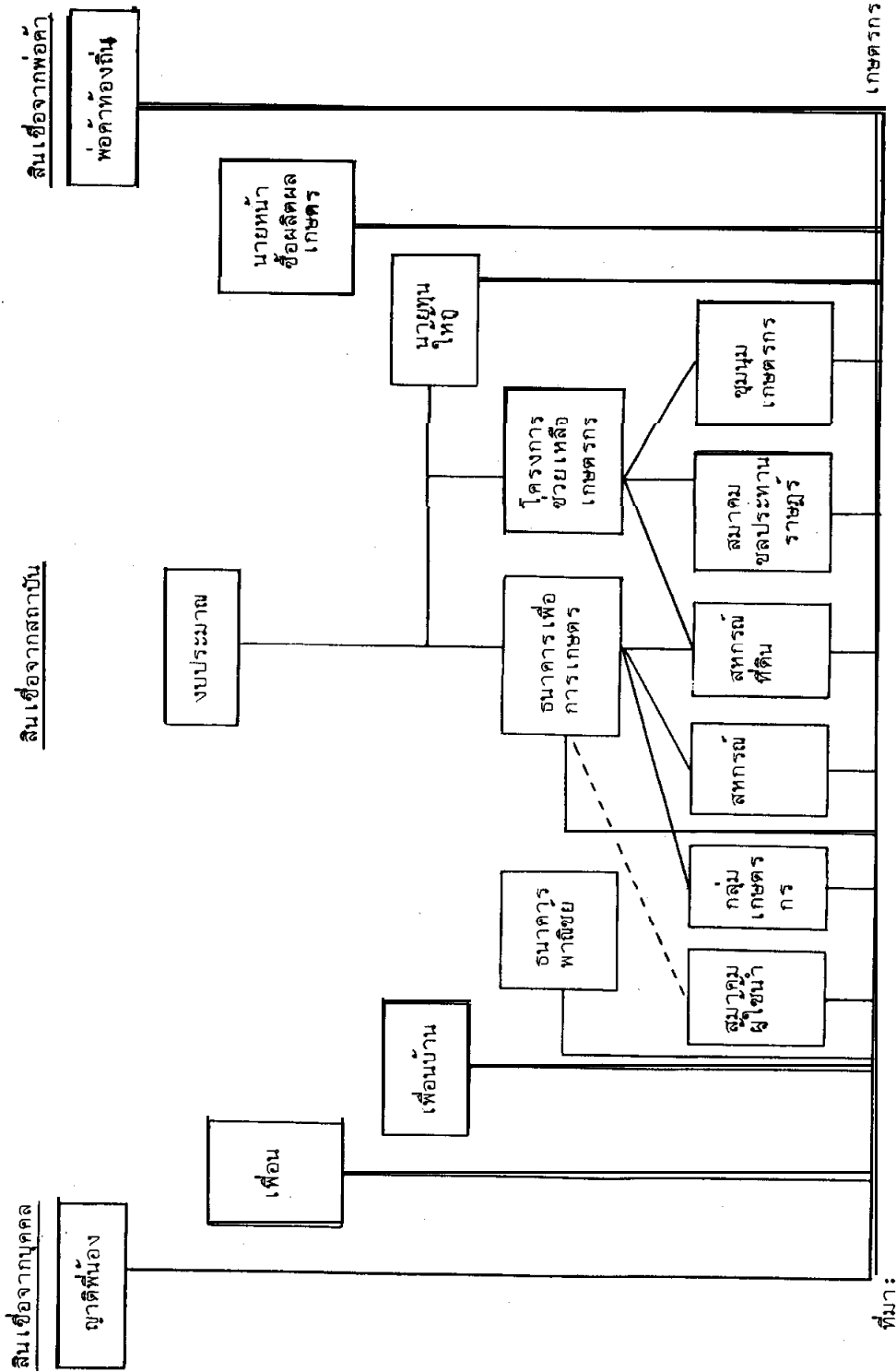
1. ผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยในอัตราสูง โดยเฉพาะการชำระหนี้เป็นพืชผล ดอกเบี้ยจะ
แพงกว่า บางครั้งเกินกว่าเท่าตัวของจำนวนเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมา

2. ถ้าเงินที่ต้องชำระคืนเป็นจำนวนมาก ความสามารถในการชำระคืนของเกษตรกร
ผู้กู้ก็จะน้อยลง เกษตรกรก็จะลำบากและตกอยู่ในภาวะหนี้สิน อยู่ในความผูกมัดเพื่อประโยชน์
ของผู้กู้ตลอดไป

ตลาดเงินที่มีระบบ (Organized Money Market) ในประเทศไทยได้เริ่ม
ดำเนินงานจัดทำหน้าที่ให้แก่เกษตรกรอย่างจริงจังเมื่อไม่นานมานี้เอง ตลาดเงินที่มีระบบเป็น
แหล่งการเงินที่มีการดำเนินงานโดยสถาบันการเงินต่างๆ ลักษณะของตลาดจะต้องอยู่ในความ
ควบคุมดูแล แนะนำ ของรัฐโดยทางกฎหมาย มีการบริหารงาน การบัญชีอย่างมีระบบ และ
สถาบันการเงินเหล่านี้จะมีการแสดงฐานะทางการเงินพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นระยะตามความ
เหมาะสม ต้องมีการเสนอรายงานการประชุมอย่างเป็นทางการสม่ำเสมอ ระเบียบกฎหมายที่
ในการปฏิบัติจะแตกต่างกันไปตามประเภทของสถาบันตามที่กฎหมายระบุ จริงอยู่ แม้ตลาด
การเงินที่ไม่มีระบบเป็นแหล่งจัดหาเงินทุนในการเกษตรมากก็ตาม แต่เราไม่ใคร่ทราบลักษณะ
โครงสร้างภายในของมันมากนัก เนื่องจากการขาดแคลนข้อมูลไม่เหมือนกับตลาดเงินที่มีระบบ
ซึ่งจะมีรายงานสถิติ และหลักเกณฑ์แน่นอน การศึกษาถึงสภาพของตลาดจึงทำได้ง่ายและมีการ
ศึกษาถึงมากกว่าตลาดเงินที่ไม่ใช่สถาบัน และรัฐบาลก็มีนโยบายให้ตลาดเงินที่มีระบบเข้า
แทนที่ตลาดเงินที่ไม่ใช่สถาบัน

เมื่อก่อนตลาดสินเชื่อการเกษตรที่มีระบบประกอบด้วยสินเชื่อจากแหล่งสถาบัน 3 แหล่ง
คือ สหกรณ์ รัฐบาล และธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสถาบันแต่ละแห่งก็จัดหาสินเชื่อให้แก่เกษตรกร
ได้ไม่เท่ากัน สหกรณ์เป็นแหล่งที่จัดหาสินเชื่อให้แก่เกษตรกรมากกว่าแหล่งอื่น แต่สินเชื่อเหล่านี้
ก็มาจากงบประมาณของรัฐในรูปแบบเงินทุนส่งเสริมสหกรณ์ ส่วนสินเชื่อที่รัฐบาลให้โดยตรง โดย
ผ่านองค์การรัฐบาลอื่น เช่น กรมกสิกรรม (กรมวิชาการเกษตรเดิม) กรมปศุสัตว์ กรมประมง
ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาชุมชน ในกระทรวงมหาดไทย
 เป็นต้น จะมีจำนวนน้อย เช่นเดียวกับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์

โครงสร้างแหล่งเงินเชื่อเกษตรกรในประเทศไทย

Ingle, Marcus D., et al, Small Farmer Credit in Thailand, p. 10 A.I.D. Spring Review of small Farmer Credit, Vol 12. February 1973

สหกรณ์เป็นสถาบันการเงินที่มีระบบเป็นสถาบันแรก เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2459 ในเวลานั้น สหกรณ์ระดับพื้นฐาน ประกอบด้วยสมาคมสหกรณ์หาทุนขึ้นปฐุม 10,000 สหกรณ์ ในระดับยอดก็มีธนาคารเพื่อการสหกรณ์ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร) อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของสถาบันสหกรณ์ยังไม่เป็นรูปปริมิตตามลักษณะของการดำเนินงานสหกรณ์ที่รัฐบาลตั้งไว้ ระหว่างฐานกับยอดก็มีสมาคมสหกรณ์กับธนาคารเพื่อการ สหกรณ์ ยังไม่มีรูปสหพันธ์สหกรณ์ ส่วนสินเชื่อเกษตรที่มาจากรัฐบาลโดยตรงก็ไม่สม่ำเสมอ ส่วนธนาคารพาณิชย์ก็ให้กู้เป็นจำนวนจำกัด

แม้ว่าในสมัยก่อน แหล่งเงินกู้ที่เป็นสถาบันจะไม่ใคร่มีบทบาทในการให้เงินกู้แก่ เกษตรกรมากนัก จะเห็นได้จากตารางที่ 12.1 ว่า ในปี 2506 เกษตรกรกู้จากแหล่งที่เป็นสถาบัน เพียง 8 เปอร์เซ็นต์ ของเงินกู้ทั้งหมด และกู้จากแหล่งที่มีชื่อสถาบันถึง 92 เปอร์เซ็นต์ แต่ใน ปี 2505—06 ปี 2514—15 และ ปี 2518—19 กู้จากแหล่งที่เป็นสถาบันเพิ่มขึ้นเป็น 7.9, 33.4 และ 49 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ทั้งนี้ว่า มาสมัยปัจจุบัน สถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญต่อ เกษตรกรมากยิ่งขึ้น

เหตุผลที่เกษตรกรหันมากู้ยืมจากสถาบันการเงินในปัจจุบันมากขึ้น นอกจากอัตรา ดอกเบี้ยจะต่ำกว่าผู้ให้กู้เอกชนแล้ว ประการสำคัญรัฐบาลมีนโยบายเพิ่มอุปทานของสินเชื่อการ เกษตรให้มากขึ้น ในช่วง 4—5 ปีที่ผ่านมา นโยบายของรัฐบาลมุ่งที่จะให้สถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์เข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือเกษตรกรมากกว่าที่รัฐบาลจะช่วยโดยตรงโดย อาศัยงบประมาณแผ่นดิน ดังนั้นรัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทยจึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ ต่าง ๆ ขยายวงเงินของตนให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2518 กำหนดให้ธนาคาร พาณิชย์นำเงินที่ประชาชนฝากไว้กับธนาคารจำนวน 5 เปอร์เซ็นต์ของยอดเงินฝากทั้งหมด ออกให้เกษตรกรกู้ และเพิ่มขึ้นปีละ 2 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยัง กำหนดต่อไปอีกว่า ถ้าหากธนาคารใดไม่สามารถจะดำเนินธุรกิจในด้านนี้ได้ ก็ให้นำเงิน จำนวนนี้ไปฝากไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อดำเนินการให้ต่อไป

ตารางที่ 12.3

เป้าหมายการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ

ปี	ล้านบาท
2518	4,333.3 ¹
2519	6,139.0 ²
2520	9,647.0 ³
2521	14,387.0 ⁴
2522	20,472.0 ⁵

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย. จดหมายข่าวสินเชื่อการเกษตรและการพัฒนาชนบท, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2522

เป้าหมายมีดังนี้

- กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปี 2517 จำนวน 3,500 ล้านบาท ซึ่งเท่ากับร้อยละ 5 ของยอดคงค้าง การให้กู้ยืมและให้สินเชื่อทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเมื่อสิ้นปี 2517
- ปี 2519 สินเชื่อ 6,139 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 7 ของยอดเงินฝากคงค้างทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเมื่อสิ้นปี 2518
- ปี 2520 สินเชื่อ 9,647 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 9 ของยอดเงินฝากคงค้างทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเมื่อสิ้นปี 2519
- ปี 2521 สินเชื่อ 14,387 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 11 ของยอดเงินฝากคงค้างทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเมื่อสิ้นปี 2520 (ร้อยละ 9 ให้กู้แก่เกษตรกรโดยตรง อีกร้อยละ 2 ให้กู้แก่ธุรกิจการเกษตร)
- ปี 2522 สินเชื่อ 20,472 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 13 ของยอดเงินกู้คงค้างทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเมื่อสิ้นปี 2521 (ร้อยละ 11 ให้กู้แก่เกษตรกรโดยตรง อีกร้อยละ 2 ให้กู้แก่ธุรกิจการเกษตร)

ตารางที่ 12.4

การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ระยะเริ่มแรกจนถึงปี 2517

(หน่วย : ล้านบาท)

ธนาคาร	ให้กู้ยืมโดยตรง	ให้ร่วมกับ ร.พ.ช.	รวม
กรุงเทพ จำกัด	983.03	3.50	986.53
กสิกรไทย	119.64	8.30	127.94
กรุงไทย,กรุงศรีอยุธยา 9 และ กรุงเทพพาณิชย์การ	12.38	31.48	43.86
รวม	1,115.05	43.28	1,158.33

ที่มา : คำนวณจากระบบย่อยธุรกิจการเกษตรว่าด้วยสินเชื่อการเกษตร, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เล่ม 2 p. 12—18

ปริมาณการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ อาจแบ่งเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 คือ ระยะตั้งแต่ปี 2506 — 17 มีธนาคารที่ให้สินเชื่อการเกษตรอยู่ 5 ธนาคาร คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกสิกรไทย กรุงไทย กรุงศรีอยุธยา และ กรุงเทพพาณิชย์การ ธนาคารกรุงเทพ เริ่มให้สินเชื่อมาตั้งแต่ปี 2506 หลังจากนั้นอีกเกือบ 10 ปี ธนาคารอื่นจึงเริ่มให้บ้าง จากตารางที่ 12.4 จะเห็นว่า ธนาคารกรุงเทพให้สินเชื่อการเกษตรมากที่สุด ธนาคารให้เงินกู้แก่เกษตรกรทั้งสิ้นประมาณ 986 ล้านบาท โดยให้กู้โดยตรงถึง 983 ล้านบาท และให้กู้ร่วมกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) เพียงเล็กน้อยรองลงมา ธนาคารกสิกรไทยให้กู้ประมาณ 120 ล้านบาท ในระยะ 12 ปี ดังกล่าวนี้ ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบให้กู้ยืมแก่กสิกรจำนวน 1,158 ล้านบาท

ตารางที่ 12.5

การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบปี 2518-2522

หน่วย : ล้านบาท

ปี	ให้กู้โดยตรง	ให้กู้ผ่าน ธ.ก.ส.	ให้กู้แก่ธุรกิจ การเกษตร	รวม	+ สูงกว่าเป้าหมาย - ต่ำ
2518	2,233.6	1,670.8	—	3,904.4	— 428.9
2519	3,810.9	3,160.6	—	6,971.5	+ 832.5
2520	5,891.8	4,528.0	—	10,419.8	+ 772.5
2521	8,099.5	5,511.5	6,382.5	19,993.5	+ 5,606.5

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, จดหมายข่าวสินเชื่อเพื่อการเกษตรและการพัฒนาชนบทปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2522

ระยะที่ 2 ตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบได้ให้เงินกู้แก่เกษตรกรทั้งให้กู้โดยตรงและผ่าน ธ.ก.ส. ดังตารางที่ 12.5 ในระยะที่ 2 นี้ ทุกธนาคารได้ขยายวงเงินกู้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลจะเห็นได้ว่า ปริมาณให้กู้ยืมเงินของแต่ละปีของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเพิ่มขึ้น ในปี 2518 ให้กู้ยืมได้ประมาณ 3,900 ล้านบาท (มากกว่าการให้กู้ 12 ปีรวมกันในตารางที่ 12,4) และในปี 2521 เพิ่มขึ้นเกือบ 20,000 ล้านบาท แต่ละปีธนาคารให้กู้ยืมสูงกว่าเป้าหมาย นอกจากปี 2518 ต่ำกว่าเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดไว้ถึง 429 ล้านบาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่พร้อมของฝ่ายธนาคารพาณิชย์เองและของเกษตรกรผู้รับสินเชื่อ

บทบาทของตลาดเงินแบบสถาบันในชนบทในด้าน การกระจายสินเชื่อยังมีความไม่เท่าเทียมกัน ธนาคารจะแบ่งลูกค้าออกเป็นรายบุคคลสำหรับเกษตรกรรายใหญ่ และรายกลุ่มสำหรับเกษตรกรรายย่อย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดรายได้ไม่เท่าเทียมกันในภาคเกษตรกรรม นอกจากนั้น ระดับความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำอาจทำให้ความสามารถในการกู้ยืมและการใช้เงินกู้จำกัด ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถาบันจึงสูง อัตราหนี้สูง สิ้นเชื่อที่ไปจึงมีความเสี่ยงสูง ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ดำเนินงานเพื่อแสวงกำไร จึงมักโอนเงินออกจากชนบทบางส่วนไปให้กู้ยืมในกรุงเทพฯ ฯ ซึ่งมีช่องทางที่จะให้ผลตอบแทนสูงกว่า

ข้อดีและข้อเสียของสินเชื่อจากสถาบัน

สินเชื่อจากสถาบันมีข้อดี คือ

1. มีอัตราดอกเบี้ยพอสสมควร เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ สถาบันการเงินแทบทุกแห่ง คิดดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการเกษตรจากเกษตรกรในอัตราร้อยละ 12 ซึ่งต่ำกว่าให้กู้ยืมแก่วงการอื่น
2. ระยะเวลาเหมาะสมแก่ความต้องการในทางการเกษตร ทั้งระยะเวลาที่ให้เงินกู้ และเวลาที่เกษตรกรจะชำระคืน
3. เงินกู้จากแหล่งสถาบัน จะช่วยในการเพิ่มผลผลิตเพราะสถาบันมุ่งให้กู้เพื่อการผลิต จึงช่วยให้เกษตรกรตั้งตัวได้
4. สถาบันการเงินนอกจากจะให้เงินกู้แล้ว ยังมีบริการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ คือ

ก. ด้านการผลิตโดยการแนะนำทางวิชาการ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ในทางเกษตร ให้แก่เกษตรกร ธนาคารบางแห่งจะส่งคนออกไปแนะนำเกษตรกรตามหลักวิชาการที่ถูกต้องทันสมัยเผยแพร่เป็นเอกสารหรือภาพยนตร์ ความช่วยเหลือเหล่านี้มักเป็นการให้เปล่า

ข. การหาตลาด เพื่อให้เกษตรกรขายผลิตผลได้ในราคายุติธรรม มีบริการข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าเกษตร

ค. ติดต่อด่วนขายสินค้าเพื่อให้เกษตรกรซื้อเครื่องมือ เครื่องจักรได้ในราคาถูก และบางครั้งก็เป็นตัวกลางติดต่อซื้อให้

ง. ช่วยเหลือยุวกสิกร ผู้เป็นบุตรหลานของเกษตรกรผู้เป็นลูกหนี้ธนาคารให้รู้จักวิถีการเกษตรเบื้องต้นและการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรโดยให้เงินกู้เพียงเล็กน้อยไปลงทุนทำสวนครัว เลี้ยงเป็ด ไก่ แล้วผ่อนชำระคืนโดยไม่คิดดอกเบี้ย

ข้อเสียของเงินกู้จากสถาบัน คือ

1. ไม่อาจตัดพ้อการบางอย่างออกได้ ต้องใช้เวลาสอบสวนค้ำของกู้
2. จำกัดความมุ่งหมาย ระยะเวลา และขนาดของเงินกู้
3. ให้กู้เฉพาะงานเกษตรเท่านั้น

สรุปบทที่ 12

ตลาดเงินทุนทางการเกษตรมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ตลาดเงินที่มีระบบ คือ ตลาดเงินที่มีสถาบันการเงินเป็นสื่อกลาง มีการใช้เอกสารการเงิน เช่น ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน เช็ค เป็นต้น กับตลาดเงินที่ไม่มีระบบ คือตลาดที่มีการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลต่อบุคคลโดยไม่มีสถาบันการเงินเข้าร่วมด้วย ในประเทศไทยตลาดเงินทุนทางการเกษตรส่วนใหญ่มาจากตลาดที่ไม่มีระบบ เกษตรกรมักกู้ยืมจากผู้ใหญ่เอกชนทั่วไป เช่น นายทุนเงินกู้ออคา เจ้าของที่ดิน ญาติพี่น้อง อัตราดอกเบี้ยโดยเฉลี่ยสูง แต่เป็นที่นิยม เพราะง่าย ส่วนตลาดเงินที่มีระบบ มีสหกรณ์เป็นสถาบันแรก มาระยะหลังมีธนาคารพาณิชย์เข้ามามีบทบาทจากการที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในปี 2518 ให้ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบขยายสินเชื่อการเกษตรโดยนำเงินส่วนหนึ่งของยอดเงินฝากออกให้เกษตรกรกู้ยืม รัฐบาลมุ่งที่จะให้สถาบันการเงินเป็นแหล่งสินเชื่อเกษตรที่สำคัญของเกษตรกร เพราะจะช่วยในการเพิ่มผลผลิตที่แท้จริงซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยพอสมควร

ศัพท์และแนวคิดในบทที่ 12 ที่ควรรทราบ

1. ตลาดทุน (Capital Market)
2. ตลาดการเงิน (Financial Market)
3. ตลาดเงิน (Money Market)
4. ตลาดเงินที่มีระบบ (Organized Money Market)
5. ตลาดเงินที่ไม่มีระบบ (Unorganized Money Market)
6. สื่อกลางการเงิน (Financial Intermediaries)
7. การเคลื่อนย้ายทุน [Transfer of Capital]
8. การจัดสรรทุน (Transfer of Capital)

9. เครื่องมือเครดิต (Credit Instruments)

10. ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange)

11. ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note)

แบบฝึกหัดและกิจกรรมท้ายบทที่ 12

1. ตลาดเงินทุนมีประเภทอะไรบ้าง
2. ตลาดเงินทุนมีหน้าที่อย่างไร
3. เครื่องมือเครดิตที่ใช้ในทางการเกษตรมีอะไรบ้าง จงอธิบาย
4. ตั๋วสัญญาใช้เงินคืออะไร ตั๋วสัญญาใช้เงินทางการเกษตรมีประเภท เหตุใดในทางการเกษตรจึงมีการใช้ตั๋วสัญญาใช้เงินมาก
5. จงอธิบายลักษณะตลาดเงินทุนในประเทศไทย ตลาดไหนเป็นตลาดสำคัญ เพราะเหตุใด
6. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในทางการเกษตรสูง เพราะเหตุใด
7. จงอธิบายตลาดเงินทุนที่มีระบบในประเทศไทย ท่านคิดว่าตลาดเงินทุนมีระบบจะแทนที่ตลาดไม่มีระบบหรือไม่ เพราะเหตุใด
8. สถาบันสินเชื่อประเภทใดที่มีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกทางการเกษตร เพราะเหตุใด
9. จงเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของสินเชื่อจากแหล่งที่เป็นสถาบันและแหล่งเอกชน